

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΠΡΩΙΜΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΝΗΠΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Αργυροπούλου, Μαρία Ιωάννα,
Κλινικός Ψυχολόγος, MSc, Ph.D. -Ψυχοθεραπεύτρια
Γνωσιακής / Συμπεριφοριστικής κατεύθυνσης
gmargirop@gmail.com, www.argiropoulou.gr

ΔΙΑΤΑΡΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Εισαγωγή

- Κύριοι στόχοι του σχολείου είναι να μεταδώσει γνώσεις στο παιδί και να συμβάλλει στην κοινωνικοποίησή του
- Η επίτευξη των παραπάνω στόχων εξαρτάται εν μέρει από την εύρυθμη λειτουργία της τάξης
- Οι κανόνες βοηθούν στην διασφάλισή της, η μη τήρησή τους επιβάλλει συνέπειες
- Κάθε συμπεριφορά των μαθητών η οποία παρεμποδίζει τη διδασκαλία και την επικοινωνία τόσο μεταξύ συμμαθητών όσο και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών θεωρείται ότι συμβάλλει στην αταξία στη σχολική τάξη

Μορφές μαθητικής «αταξίας»

- Αυτές που αποσπούν τον μαθητή από την εμπλοκή του στο μάθημα (π.χ. δεν προσέχει, δεν φέρνει τα βιβλία)
- Αυτές που εμποδίζουν την ομαλή λειτουργία της τάξης (π.χ. δεν ζητάει το λόγο)
- Αυτές που δημιουργούν προβλήματα στις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ συμμαθητών μέσα και έξω από τη σχολική αίθουσα (π.χ. κλέβει αντικείμενα)
- Αυτές που παραβιάζουν το σχολικό ήθος (π.χ. βανδαλισμοί)
- Αυτές που εκφράζονται ως ομαδική απειθαρχία (π.χ. υψηλός βαθμός θυρύβου)

Μορφές μαθητικής «αταξίας»

Μικροαταξίες

- Σύνηθες φαινόμενο, διαπράττονται από τα περισσότερα παιδιά
- Τα παιδιά με πρόβλημα στη σχολική τους προσαρμογή τις διαπράττουν πιο συχνά, δέχονται συσσωρευμένες ποινές και αρνητική στάση από καθηγητές

Σοβαρές παραβάσεις

- Λιγότερο σύνηθες φαινόμενο, παρεμποδίζουν σημαντικά την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου

Ο θυμός

- Ο θυμός, αποτελεί ένα φυσιολογικό φαινόμενο της ανθρώπινης ζωής με μεγάλη προσαρμοστική και εξελικτική αξία
- η αδυναμία επιτυχούς διαχείρισης του θυμού μπορεί να προκαλέσει μεγάλες δυσκολίες στο άτομο και να επηρεάσει αρνητικά την επαγγελματική του σταδιοδρομία, τις κοινωνικές του σχέσεις ακόμα και την σωματική του υγεία
- η σοβαρότητα των προβλημάτων θυμού δεν είναι πάντοτε εύκολο να αξιολογηθεί, όμως σημαντικότερο ρόλο παίζει η συχνότητα, η ένταση, η διάρκεια καθώς επίσης και ο τρόπος εκδήλωσης των επεισοδίων θυμού.
- Οι τρομερές επιπτώσεις του θυμού, με κορύφωση την επιθετικότητα και τη βία, είχαν ως αποτέλεσμα την έρευνα και την δημιουργία πλείστων μεθόδων παρέμβασης για την αποτελεσματική του διαχείριση.
- Η αντιμετώπιση των προβλημάτων θυμού είναι ένα από τα πιο συνηθισμένα προβλήματα των θεραπειών στην καθημερινή πράξη.

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΗΣ ΔΙΑΓΩΓΗΣ

- Η Διαταραχή της Διαγωγής χαρακτηρίζεται από συμπεριφορές οι οποίες παραβιάζουν τα δικαιώματα των άλλων, όπως ψέματα, κλοπές ή απάτες.
- Μπορεί να θεωρηθεί προοίμιο της Αντικοινωνικής Διαταραχής της Προσωπικότητας των ενηλίκων, γιατί χαρακτηρίζεται από παρόμοια αντικοινωνική συμπεριφορά.
- Κάθε παιδί με τη διαταραχή αυτή δεν αναπτύσσει Αντικοινωνική Διαταραχή της Προσωπικότητας όταν μεγαλώσει και σε αυτό ίσως θα μπορούσε να βοηθήσει η έγκαιρη θεραπευτική αντιμετώπιση.

Τύπος Με Έναρξη στην Παιδική Ηλικία [πριν τα 10 έτη, όπου τα άτομα είναι συνήθως αγόρια, συχνά παρουσιάζουν επιθετικότητα, έχουν προβληματικές σχέσεις με τους συνομηλίκους τους, πληρούν τα κριτήρια πριν φθάσουν στην εφηβεία και είναι πιθανό να έχουν συμπτώματα και να αναπτύξουν Αντικοινωνική Διαταραχή της Προσωπικότητας] (Μάνος, 1997).

Τύπος Με Έναρξη στην Εφηβική Ηλικία [μετά τα δέκα έτη, όπου τα άτομα είναι λιγότερο πιθανό να παρουσιάσουν επιθετικότητα, έχουν πιο φυσιολογικές σχέσεις με τους συνομηλίκους τους και είναι λιγότερο πιθανό να έχουν επίμονα συμπτώματα ή να αναπτύξουν Αντικοινωνική Διαταραχή της Προσωπικότητας]

Βαρύτητα

- Ήπια: λίγα προβλήματα διαγωγής, τα οποία προξενούν μικρή μόνο βλάβη στους άλλους
- Μέτρια: ο αριθμός των προβλημάτων διαγωγής και η επίπτωση τους στους άλλους είναι ανάμεσα στο «ήπια» και «σοβαρή»
- Σοβαρή: πολλά προβλήματα διαγωγής επιπλέον αυτών που απαιτούνται για αν μπει η διάγνωση ή τα προβλήματα διαγωγής προξενούν σημαντική βλάβη στους άλλους

Οι δύο τύποι της διαταραχής της διαγωγής

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΤΑ DSM-IV ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΝΤΙΩΤΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ

Συχνά ξεσπάσματα
θυμού

Συχνοί καβγάδες με
ενήλικους

Συχνά απηφά ενεργά
ή αρνείται να
συμμορφωθεί με
αιτήματα ή κανόνες
των ενηλίκων

Συχνά ενοχλεί
εσκεμμένα
ανθρώπους

Συχνά κατηγορεί
άλλους για τα δικά
του(της) σφάλματα ή
την κακή διαγωγή

Συχνά είναι
εύθικτος(η) ή
ενοχλείται εύκολα
από τους άλλους

Συχνά είναι
θυμωμένος(η) και
μνησικάκος(η)

Συχνά κακιώνει ή
είναι εκδικητικός(η)

Εξελικτική πορεία του φαινομένου της επιθετικότητας και των διαταραχών διαγωγής

- Η επιθετικότητα αποτελεί ένα φυσιολογικό φαινόμενο που μεταβάλλεται κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του παιδιού τόσο ως προς τη μορφή εκδήλωσης όσο και ως προς τα κοινωνικά ερεθίσματα που το προκαλούν
- Τα ξεσπάσματα θυμού των μικρών παιδιών μειώνονται κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας και σχεδόν εξαφανίζονται μέχρι τα 4 έτη
- Η προσπάθεια αντεκδίκησης στις περιπτώσεις που το παιδί δεχτεί επίθεση από άλλο παιδί ή ματαιωθεί αυξάνει μετά τα 3 έτη

Εξελικτική πορεία του φαινομένου της επιθετικότητας και των διαταραχών διαγωγής

- Τα κοινωνικά ερεθίσματα που προκαλούν επιθετικότητα διαφέρουν ανάλογα με ηλικία:

Τα παιδιά 2-3 ετών συμπεριφέρονται επιθετικά όταν οι γονείς τους προσπαθούν να τα περιορίσουν και να ασκήσουν τον ρόλο τους

Τα παιδιά 2-3 ετών μπορεί να κλωσήσουν ή να χτυπήσουν. Η επιθετικότητά τους είναι συντελεστική και αποσκοπεί στην απόκτηση ή διατήρηση κάποιου παιχνιδιού/ αντικειμένου

Τα μεγαλύτερα παιδιά συμπεριφέρονται επιθετικά όταν μαλώσουν με τα αδέρφια τους ή άλλα παιδιά. Επιτίθενται σπανιότερα σωματικά αλλά χρησιμοποιούν λεκτική επιθετικότητα (κοροιδεύουν, βρίζουν). Η επιθετικότητα αυτή είναι εχθρική και σκοπεύει στο να προκαλέσει βλάβη στο άλλο παιδί

Εξελικτική πορεία του φαινομένου της επιθετικότητας και των διαταραχών διαγωγής

- Οι ατομικές διαφορές στην επιθετικότητα εμφανίζουν διαχρονική σταθερότητα ανταγωνιζόμενες την νοημοσύνη.
- Η διαχρονική συνάφεια της επιθετικότητας από 6 μηνών έως 21 ετών κυμαίνεται από 0,40 έως 0,70 ανάλογα με την έρευνα. Οι μελέτες αφορούν επιθετικές συμπεριφορές που βρίσκονται μέσα στα πλαίσια της φυσιολογικής συμπεριφοράς για την ηλικία και το φύλο του παιδιού.
- Η ταυτόχρονη εμφάνιση πολλών επιθετικών συμπεριφορών, η σοβαρότητα, η συχνότητα και η διάρκεια της εμφανισής τους καθώς και η εκδήλωσή τους σε διαφορετικά πλαίσια (π.χ. σπίτι, σχολείο, κοινότητα) αποτελούν κριτήρια για τη διάγνωση των διαταραχών διαγωγής

Εξελικτική πορεία του φαινομένου της επιθετικότητας και των διαταραχών διαγωγής

- Πολλά συμπτώματα της διαταραχής διαγωγής και της εναντιωματικής προκλητικής διαταραχής είναι πολύ συχνά σε μεγάλο αριθμό παιδιών και εφήβων, θεωρούνται φυσιολογικά και ξεπερνιούνται με την πάροδο του χρόνου
- Η διάγνωση είναι έγκυρη μόνο όταν προέρχεται από ειδικούς ψυχικής υγείας
- Υπάρχει σημαντική διαχρονική σταθερότητα μεταξύ της ανυπακοής, της προκλητικής συμπεριφοράς απέναντι σε ενηλίκους, της επιθετικής συμπεριφοράς προς συνομιλήκους, της παρορμητικής και υπερκινητικής συμπεριφοράς στη προσχολική ηλικία και των πιο σοβαρών προβλημάτων συμπεριφοράς στη σχολική ηλικία

Εξελικτική πορεία του φαινομένου της επιθετικότητας και των διαταραχών διαγωγής

- Αν και τα περισσότερα παιδιά με διαταραχή διαγωγής ξεπερνούν τα προβλήματά τους μέχρι το τέλος της εφηβείας, 40% των παιδιών εμφανίζουν αντικοινωνική συμπεριφορά ή αντικοινωνική διαταραχή προσωπικότητας ως ενήλικοι.
- Περίπου 75-90% των ενηλίκων με αντικοινωνική συμπεριφορά είχαν διαταραχή διαγωγής ως παιδιά
- Οι διαταραχές διαγωγής μπορεί να έχουν πρώιμη ή όψιμη έναρξη
- Η κλινική εικόνα και η πρόγνωση εξαρτώνται από τον χρόνο έναρξης

Εξελικτική πορεία των διαταραχών διαγωγής

- Πρώιμη έναρξη: 8-10 έτη
- Βρεφική ηλικία: συνήθως αγόρια, δύσκολη ιδιοσυγκρασία, δυσκολίες προσαρμογής στις αλλαγές, ακανόνιστοι ρυθμοί στον ύπνο και τη διατροφή, υψηλό επίπεδο δραστηριότητας, χαμηλή ανοχή στη διέγερση και στη σωματική επαφή.
- Προσχολική ηλικία: ανυπακοή, χαμηλή ανοχή στη ματαίωση, έντονη επιθετικότητα & δυσκολίες στις σχέσεις με συνομιλήκους
- Σχολική ηλικία: συμπτώματα εναντιωματικής-προκλητικής διαταραχής, επιθετική συμπεριφορά προς συνομιλήκους, διαταραγμένες σχέσεις με συνομιλήκους, απορρίπτονται από αυτούς.
- Εφηβεία: ψέμματα, αύξηση βίαιων εκρήξεων επιθετικότητας, κλοπές, σκασιαρχείο, φυγή από σπίτι, κατάχρηση αλκοολ και ουσιών, πρώιμες σεξουαλικές σχέσεις

Εξελικτική πορεία των διαταραχών διαγωγής

- Όσο νωρίτερα εκδηλώνονται τα προβλήματα συμπεριφοράς στα αγόρια τόσο πιο πιθανόν είναι να εμφανίσουν αντικοινωνική συμπεριφορά ή αντικοινωνική διαταραχή προσωπικότητας ως ενήλικες
- Η πρώιμη έναρξη των διαταραχών διαγωγής παρουσιάζει συννοσηρότητα με ΔΕΠ-Υ, με συναισθηματικές διαταραχές, με διαταραχές λόγου και με νευροψυχολογικές διαταραχές συνδεόμενες με δυσκολία στη συγκέντρωση και χαμηλή νοημοσύνη

Εξελικτική πορεία των διαταραχών διαγωγής

- Όψιμη έναρξη: 13 ετών, ίδια συχνότητα στα 2 φύλα
- Τα παιδιά που δεν εμφανίζουν συμπτώματα πριν τα 10 έτη είναι λιγότερο επιθετικά συγκριτικά με αυτά που έχουν πρόωμη έναρξη και έχουν καλύτερες σχέσεις με συνομηλίκους
- Η όψιμη έναρξη δεν συνδέεται με νευροψυχολογικές διαταραχές, χαμηλή νοημοσύνη και προβλήματα στη σχολική επίδοση
- Η πρόωρη εφηβεία σε συνδυασμό με τη γνωστική ανωριμότητα πιθανόν εκθέτει τα παιδιά σε καταστάσεις που αυξάνουν τον κίνδυνο εκδήλωσης παραβατικής ή αντικοινωνικής συμπεριφοράς
- Τα συμπτώματα είναι «καλοήθη» και συνήθως ξεπερνιούνται στο τέλος της εφηβείας

Εξελικτική πορεία των διαταραχών διαγωγής- συννοσηρότητα

- Χειρότερη πρόγνωση: συννοσηρότητα της διαταραχής διαγωγής με άλλες διαταραχές (ΔΕΠ-Υ)
- 50-90% των παιδιών με διαταραχή διαγωγής έχουν ΔΕΠ-Υ, εμφανίζουν πρόβλημα στον αυτοέλεγχο, παρουσιάζουν πρώιμη έναρξη της διαταραχής διαγωγής, περισσότερη σωματική επιθετικότητα και πιο επίμονη μορφή αντικοινωνικής συμπεριφοράς

Διαταραχές διαγωγής & ειδικές μαθησιακές δυσκολίες

Το 1/3 με 1/5 των παιδιών με διαταραχή διαγωγής εμφανίζει ειδική αναγνωστική δυσκολία, ενώ το 1/3 των παιδιών με ειδική αναγνωστική δυσκολία εμφανίζει διαταραχή διαγωγής

Πιθανοί μηχανισμοί:

- ❑ Οι διαταραχές διαγωγής παρεμποδίζουν τη μάθηση
- ❑ Οι μαθησιακές δυσκολίες προκαλούν τις διαταραχές διαγωγής
- ❑ Μια τρίτη μεταβλητή, όπως η ΔΕΠ-Υ ευθύνεται και για τις διαταραχές διαγωγής και για τις μαθησιακές δυσκολίες

Διαταραχές διαγωγής & συναισθηματικές διαταραχές

- 16% των παιδιών με κατάθλιψη εμφάνιζε διαταραχές διαγωγής, οι οποίες έμοιαζαν ως αποτέλεσμα της κατάθλιψης
- Οι διαταραχές διαγωγής εμφανίζονται είτε συγχρόνως, είτε μετά τα καταθλιπτικά συμπτώματα
- Παιδιά με κατάθλιψη ηλικίας 8-13 ετών είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες να εμφανίσουν διαταραχή διαγωγής ή εναντιωματική προκλητική διαταραχή
- Ο κίνδυνος για τα κορίτσια ήταν ιδιαίτερα μεγάλος στην εφηβεία
- Τα αγόρια διέτρεχαν αυξημένο κίνδυνο για χρήση ή κατάχρηση ουσιών ιδιώς τα τελευταία χρόνια της εφηβείας
- Τα παιδιά με διαταραχές διαγωγής & κατάθλιψη είναι λιγότερο ευερέθιστα και καταστροφικά και εμπλέκονται σπανιότερα σε τσακωμούς και βίαιες επιθετικές πράξεις-συχνά στρέφουν επιθετικότητα προς τον εαυτό

Παράγοντες επικινδυνότητας για διαταραχές διαγωγής

Βιολογικοί παράγοντες

- περιβαλλοντικοί παράγοντες- οικογένεια

Πρόγραμμα συνεκπαίδευσης νηπίου στο 11^ο Νηπιαγωγείο Νέας Ιωνίας

Η περίπτωση του Δημήτρη

- Ο Δ. είναι παιδί διαζευγμένων γονέων και ζει με τη μητέρα του. Εμφανίζει ανωριμότητα και αντιμετωπίζει συναισθηματικές δυσκολίες και σοβαρές δυσκολίες προσαρμογής. Παρουσιάζει έντονη αμφιθυμική συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται από την έντονη επιθυμία να βρίσκεται με παιδιά, χωρίς όμως να είναι σε θέση ακόμη πραγματικά να έρχεται σε επαφή με τους συνομηλίκους του. Παράλληλα, εμφανίζει επιθετικότητα, διάσπαση προσοχής, υπερκινητικότητα καθώς και προβλήματα στην ανάπτυξη του λόγου.

Η περίπτωση του Δημήτρη

- Για τη νηπιαγωγό ο Δ ήταν πρόκληση. Τον ανεχόταν, τον συμβούλευε, του έδειχνε την αγάπη της με πενιχρά αποτελέσματα.
- Το παιδί εντάχθηκε σε πρόγραμμα πρώιμης παρέμβασης με υποστήριξη από ιδιαίτερη παιδαγωγό σε ατομικό επίπεδο μέσα στο κοινό νηπιαγωγείο.

Ατομικό πρόγραμμα εκπαιδευτικής παρέμβασης: 1η εβδομάδα

Στόχοι

- Διαμόρφωση θετικής σχέσης με τη νέα νηπιαγωγό
- Περιορισμός του παιδιού στο χώρο της τάξης του
- Να διαφανεί ποιες δραστηριότητες του αρέσουν και σε ποιο βαθμό μπορεί να ανταποκριθεί
- Να παίξει για μικρό χρονικό διάστημα με άλλα παιδιά και να γίνει αποδεκτός

δραστηριότητες

- Ελεύθερο παιχνίδι δικής του επιλογής από το υλικό της τάξης
- Ρυθμικό δρώμενο
- πλαστελίνη

Ατομικό πρόγραμμα εκπαιδευτικής παρέμβασης: 2η εβδομάδα

Στόχοι

- Προσαρμογή και περιορισμός του Δ στο χώρο της τάξης του
- Σταδιακή ένταξη, για μικρό χρονικό διάστημα σε κάποιες ομαδικές δραστηριότητες
- Προσπάθεια να παίξει αρμονικά σε μια μικρή ομάδα παιδιών
- Να αισθανθεί ασφαλής και να γίνει αποδεκτός στο χώρο της τάξης του

δραστηριότητες

- Ελεύθερο παιχνίδι με οικοδομικό υλικό
- Παιχνίδι με πλαστελίνη και συζήτηση μαζί του μέσα από δραματοποίηση με αφορμή τις κατασκευές από πλαστελίνη
- Τραγούδι
- Κουκλοθέατρο
- Παιχνίδια στην αμμοδόχο

Ατομικό πρόγραμμα εκπαιδευτικής παρέμβασης: 3η εβδομάδα

Στόχοι

- Να παραμείνει στο χώρο της τάξης του
- Να παίξει αρμονικά σε μια μικρή ομάδα παιδιών
- Να ενταχθεί για μικρό χρονικό διάστημα σε μια ομαδική δραστηριότητα
- Να γνωρίσει και να ανακαλύψει διάφορα από τα παιχνίδια της τάξης, να μάθει πως χρησιμοποιούνται και να ασχοληθεί με αυτά που του είναι πιο προσιτά

δραστηριότητες

- Ελεύθερο παιχνίδι με κατασκευές
- Πλαστελίνη
- Κομπιούτερ
- Να παίξει μπάλα στην αυλή με μια μικρή ομάδα
- Τόμπολες
- Ρυθμικό
- Ζωγραφική
- Τραγούδι
- Κουκλοθέατρο
- Παιχνίδια στην αμμοδόχο

Ατομικό πρόγραμμα εκπαιδευτικής παρέμβασης: 4η εβδομάδα

Στόχοι

- Να αρχίσουν να μπαίνουν σταδιακά όρια στην ανεπιθύμητη συμπεριφορά
- Να παίζει αρμονικά με τα άλλα παιδιά και να αρχίσει να μοιράζεται τα παιχνίδια που μέχρι τώρα θεωρούσε δικά του
- Να συμμετέχει σε κάποιες ομαδικές δραστηριότητες για όσο χρόνο μπορεί

δραστηριότητες

- παιχνίδι με οικοδομικό υλικό
- Βοήθεια στο συμμαζέμα της τάξης
- Πλαστελίνη
- Ρυθμικό
- Ζωγραφική
- Κουκλοθέατρο

Προτελευταία-τελευταία εβδομάδα

Στόχοι

- Οι στόχοι παρέμειναν σταθεροί ως προς τα όρια στη συμπεριφορά και τη σταδιακή ένταξη σε ομαδικές δραστηριότητες

Δραστηριότητες

- Οι γνωστές των προηγούμενων εβδομάδων

Τελική έκθεση νηπιαγωγών μετά την παρέμβαση

Θετικά στοιχεία

- Δημιούργησε καλή σχέση με τη νηπιαγωγό και ήταν συνεργάσιμος
- Ήθελε τη βοήθεια και την αναγνώριση για ό,τι έκανε
- Ξεπέρασε σταδιακά την επίμονη άρνησή του να φεύγει από το σχολείο
- Περιορίστηκε στο χώρο της τάξης του

Θετικά στοιχεία

- Μειώθηκε σταδιακά η συμπεριφορά αντίδρασης με φωνές, κλάματα, χτυπήματα και δαγκώματα για κάτι που έχανε
- Αρχισε να συμμετέχει στα τραγούδια, ενώ στην αρχή έκλεινε τα αυτιά του
- Τις τελευταίες εβδομάδες για λίγα λεπτά συμμετείχε στην πρωινή συζήτηση, όταν τον ενδιέφερε, περιμένοντας τη σειρά του

Τελική έκθεση νηπιαγωγών μετά την παρέμβαση

Θετικά στοιχεία

- Έκανε τις πρώτες ζωγραφιές
- Δε δάγκωνε τα παιχνίδια

Θετικά στοιχεία

- Ήθελε να παίζει κάθε μέρα κουκλοθέατρο μέσα από το οποίο άρχισε να εκφράζεται και να συζητάει για καταστάσεις που τον ευχαριστούν, τον δυσαρεστούν ή τον φοβίζουν

Τελική έκθεση νηπιαγωγών μετά την παρέμβαση

Αρνητικά στοιχεία

- Δε μοιραζόταν τα παιχνίδια
- Εξακολουθούσε να είναι επιθετικός, να φωνάζει και να χτυπάει όταν έπρεπε να εγκαταλείψει κάτι με το οποίο ασχολιόταν

αρνητικά στοιχεία

- Όταν δημιουργούνταν αλλαγές στο χώρο της τάξης μπερδευόταν και παλινδρομούσε
- Ήθελε όλο το ενδιαφέρον της νηπιαγωγού να είναι πάνω του όταν συμμετείχε σε ομαδικές δραστηριότητες, αδιαφορώντας για τις υποδείξεις της και χωρίς να σέβεται τους συμμαθητές του που συμμετείχαν

Γενικές παρατηρήσεις

- Ήταν ήρεμος και συνεργάσιμος όταν το πρόγραμμά του ήταν πλούσιο σε δραστηριότητες που είχαν κίνηση
- Η παράταση του διαλείμματος τον βοηθούσε να εκτονώνεται
- Ζητούσε πάντα τη νηπιαγωγό του που ήταν το σημείο αναφοράς του
- Ήταν χαρούμενος που ερχόταν στο σχολείο μετά το Σαββατοκύριακο, αλλά η ένταξή του παρουσίαζε εντονότερο πρόβλημα από τις άλλες ημέρες

Επίλογος

- Τα παιδιά με συναισθηματικές διαταραχές και προβλήματα συμπεριφοράς είναι οι πλέον δύσκολες περιπτώσεις που έχει να αντιμετωπίσει το ελληνικό σχολείο
- Κάθε σχολείο έχει μία ή περισσότερες περιπτώσεις μαθητών με εντονότερα ή ηπιότερα αντίστοιχα προβλήματα
- Οι εκπαιδευτικοί δεν γνωρίζουν πρακτικές αντιμετώπισης και όσοι γνωρίζουν είναι αδύνατον να τα εφαρμόσουν με τον τρόπο που λειτουργεί σήμερα το σχολείο

- Το σχολείο δεν θα πρέπει να απευθύνεται μόνο στη νόηση αλλά να προσφεύγει και στο συναίσθημα και να καταλαγιάζει την ψυχή
- Ο εκπαιδευτικός πρέπει να εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες που του παρουσιάζονται τις ώρες που είναι με το παιδί και να επεμβαίνει διορθωτικά όχι μόνο στις γνωστικές του αδυναμίες αλλά και στον ψυχικό του κόσμο και στην κοινωνική του συμπεριφορά

